

עין משפט
גר מצוה

עו א טוש"ע אה"ע סי' סו סעיף י:

עו ב מיי' פירא מנל' אשומ הל' יא סמג עשין מח טוש"ע סס סי' פח סעיף ט: **עו ג** מיי' פ"א מהל' טוען ונטען הל' ח סמג עשין נה טוש"ע ח"מ סימן עה סעיף ט:

פירוש חזקוני

תוספות ר"ד

ב"ד של כהנים וכו'. אמר רב יהודה לא ב"ד של כהנים בלבד אמרו אלא אפילו משפחות המיוחסות שב ישראל אם יצרו לעשות כדרך שהכהנים עושין עושיין ולא אמרי' דמחו עוקרין ולא תיקון חכמים: **מתני'** הנראה את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משאירטני נאנסתי ונסתתפה שך והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך והיה מקחי' מקח טעות ר"ג ור"א אומרי' נאמנת ור"י אומר לא מפיה אנו חייין אלא הרי היא בחזקת בעולה עד שלא תתארס והטעתו עד שחבביא ראה לדבריה ויא' אומרת וכו' מכאן מוכח שיש כתובה לארסה ומשעת שאירסה נחתויב ככתובתה בתנאי ב"ד ומ"ה קאמריה ליה הכי דמקורם שנבעלה הוה משותבע לה ועכשיו שנאנסה לא הפסידה שעובדה דאי אמרת אין כתובה לארסה עד שינסכה וזאת כבר נבעלה קודם הנשואין אדריבה אומר הבעל לאשה ונסתתפה שוך שהפסדת בתוליי ובעת הנשואין בעולה היית אי"ו טעמא הוא משום דיש כתובה לארסה ומשום אירוסין נחתויב לה: והוא אומר לא כי וכו'. סי' ר"א וכן לך כלום דהכי אוקמי' רבא לעיל מקח טעות לגמרי' משמע דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אי"ל כלום: ר"ג ור"א אומרי' נאמנת. סי' ואפילו לבעלה מותרת אם היה ישראל (ל' דמאי דאמרן לעיל שהבעל נאמן לאוטר' עליו דוקא בבבי וברי' דהוא אומר פתח פתוח מצאתי והיא אומרת לא כי אלא שמה חסות היה ומבטחה לא היה בעל לאמר לארסה עליו דרשייה אנפשיה חתיכה דאיסורא אבל הכא דאדרי' טענה ברי ובעל שמא מותרת היא לו שהיא נאמנת בכל הן ליטול כתובתה וזון להיות מותרת לו: ור"י אומר וכו'. סי' בהא פליגי דר"ג סבר אוקי איתתא אחזקתה ובחזקת בתולה הות קיימא ומספיקא לא מפיקין לה מחזקתה ור"י סבר אוקי ממוניה בחזקת מריה וזן מספיקא לא מפיקין ממונא ממונא דמריה וזן מספיקא לא מפיקין מחזקת דגופא ומפיקין ממונא מחזקת מריה אבל בשמא ושמא דמריה ר"ג ולא אולי' בתר חזקת דגופא אלא בתר חזקת דממונא והמעי'':

אולי' בתר חזקת דגופא. וזר' אולי' בתר חזקת דממונא. אמר ר"א א"ש הלכך כר"ג ואי קשיא הכי פסיק שמואל הלכך כר"ג דאדיל בתר חזקת דגופא ומפיק ממונא מחזקת מריה ובשלמא אמתי' לא פליג ר"ג משום דהדיל' שמא ושמא דהכי אמרי' לקמן בדשמא ושמא לא אולי' ר"ג בתר חזקת דגופא אלא סבר המעי'': אלא במאי דאמרי' ואפילו ניזק אומר ברי ומזיק אומר אמרי' המעי'': והא' בהא מילתא פליג ר"ג דהיכא דרובע אומר ברי ונתעב אומר שמא אולי' בתר ב"ד פליג א"ש וזו דברי' סומכוס דאמר ממון המוטל בספק חולקין אבל חכמים אומרים זה כלל גדול בדין המעי'': למה ל' למימר זה כלל גדול בדין ואפילו ניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא והא' במתני' איכא חזקת דגופא ואיכא חזקת דממונא דאוקי פרה אחזקתה ואומרי' מעוברת היתה בשעת נגינה ומחמת נגינת חשור הפילה וחיוב ליתן לו חצי נזק ולמזיק איכא חזקת דממונא וכיון דאית לניזוק חזקת דגופא פליג ר"ג דאדיל בתר חזקת דגופא ומפיק ממונא מחזקת מריה ובשלמא אמתי' לא פליג ר"ג משום דהדיל' שמא ושמא דהכי אמרי' לקמן בדשמא ושמא לא אולי' ר"ג בתר חזקת דגופא אלא סבר המעי'': אלא במאי דאמרי' ואפילו ניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא אמרי' המעי'': והא' בהא מילתא פליג ר"ג דהיכא דרובע אומר ברי ונתעב אומר שמא אולי' בתר

יב:

ביון דחוז דמוזול'י בהו. פירש בקונטרס שהיו קלות צעיניהן להוציאן לפי שהיתה כתובתן מועטת וקשה דמעיקרה נמי

הוו ידעי שקלות צעיניהן להוציאן כיון דמנה חשיב דצר מועט ונראה לר"י לפרש דמוזול'י זהו שמקלת בני אדם היו נמנעים מלגזאם לפי

בתולה נשאת פרק ראשון בתובות

דמוזול'י זהו. בללמונות. קלות צעיניהם להוציאן מפני שכתובתן מועטת תקינו להו מאתן דנגזלי' הים להן. ואע"פ שאלמונות ישראל נמי כתובתן מנה מיהו כהנים חשיבי טפי וגנאלי להם גירושי' בנותיהן יותר מישראל: **מתני'** **נאנסה**. קא סלקא דעתך משום דצרי

ושמא צרי עדיף: **היי** זו **בחוקם**. שנבעלה עד שלא תתארס והטעתו: **גב' חייב**. לשלם: **פטור**. מלשלם. ומכל מקום משצעיין ליה שבעת היסט שכן הוא דכצריו שאינו יודע שהוא חייב לו: וכןן הוא. כלומר מיוחס הוא: **אף צראשונה**. גבי תציעת כתובה: י [אוקי כתובה: אחזקה אחזקת הבעל הי"ג גבי מנה לי צידך איכא למימר נמי אוקי ממונא בחזקת מריה ופטור: **אלא דאיכא מגו**. כגון משארסתני נאנסתי וכגון היא אומרת מוכת עץ אני דלמרינן מנו דלי צעיל' טענה טענה מעלייתא מהך כגון גבי משארסתני נאנסתי הוה טענה מוכת עץ אני [טענה מעלייתא] דלא פסלה נפשה מכהונה וקאמרה נאנסתי [משארסתנין] וקא' מיפסלה נפשה דאשת ישראל שנאנסה אסורה לכהן ש"מ קושטא קאמרה וגבי היא אומרת מוכת עץ אני אי צעיל' אמרה מוכת עץ אני תחמך ואית לה מאתן וקא' אמרה מוכת עץ אני קודם לכן ואין לי אלא מנה: **אבל הכא**. גבי האי תובע מאי מנו איכא דלהמניה הלכך אוקי ממונא בחזקת מריה: **אוקמה אחזקה**. מספקא לן אשעת אירוסין אי בתולה הואי ושמתעבד לה לאתמיס אי צעולה הואי העמד אשה על חזקתה וצמולה נולדה והך השתא הוא דליתניסה לאתר אירוסין: **מאי חזקה אית ליה נאצי**. תובע דנוקמיה אחזקיה לגביה הלכך זיל בתר חזקה דממונא: **דא"כ**

של עובר זה מאיש פלוני וכהן הוא רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת י [ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל ואמר ליה רב שמואל בר יהודה לרב יהודה י [שיננא אמרת לן משמיה דשמואל הלכה כרבן גמליאל אף בראשונה מאי אף בראשונה אע"ג דאיכא למימר אוקי ממונא בחזקת מריה אמר רבן גמליאל ברי עדיף לימא רב יהודה ורב הונא דאמרי כר"ג ורב נחמן ורבי יוחנן דאמרי כרבי יהושע אמר לך רב נחמן אנא דאמרי אפילו כרבן גמליאל עד כאן לא קאמר ר"ג התם אלא דאיכא מגו אבל הכא מאי מנו איכא אי נמי עד כאן לא קאמר רבן גמליאל התם אלא דאמרינן אוקמה אחזקה אבל הכא מאי חזקה אית ליה להאי הכי נמי מסתברא כדקא משנינן דרב נחמן הוא דאמר כר"ג דאם

יכול לישבע משלם תימנה דרב יהודה גופיה אית ליה צריש הפרה י [צ"ק מו. ושם] אפילו ניזק אומר צרי ומזיק אומר שמא המעי'': ואין לומר דרב יהודה כסומכוס דלומר ממון המוטל בספק חולקין ולא אזיל בתר חזקת ממון ולהכי כי איכא צרי ושמא נוטל הכל והתם דקאמר אמר רב יהודה אמר שמואל זו דצרי סומכוס אבל חכמים אומרים זה כלל גדול צדין כו' אליצא דרצנן קאמר וליה לא סצירא ליה דהתם י [צ"ב דף קצ:] משמע דסצר כרצנן צדי מוכר שור לחצירו ונמלא נגמז ועוד דתנן צפרק השואל י [צ"מ ז. ושם] כסאולומר שאלוה מתה והלה אומר איני יודע חייב וקאלמר בגמרא לימא תיהוי מיוצתא דרב נחמן ור' יוחנן ומאי קושיא הא ע"כ מתני' דלסומכוס אפי' לרב יהודה דלרצנן מודה רב יהודה דפטור ורב נחמן ורבי יוחנן ע"כ כרצנן דלסומכוס לכל הפחות חולקין אבל אי פליגי אליצא דרצנן ולסומכוס לעולם חולקין אפי' צצרי ושמא פריך שפיר ממתני' דכרצנן אחיא דלסומכוס חולקין וי"ל דהתם צרי גרוע ושמא טוב דלפי שהמזיק לא היה שם טוען זה צרי ושמא דמזיק טוב דלא הוה ליה למידע אבל מנה לי צידך הצרי טוב והשמא גרוע דהוה ליה לידע אם חייב אם לאו אבל קשה דצעי למימר הכא הא דרב יהודה דשמואל היא דפסק כרצן גמליאל והתם צרי גרוע ושמא טוב שהצעל אינו יודע מתי נבעלה ואם כן תיקשי דשמואל אדשמואל דפ' הפרה י [צ"ק מו. ושם] ויש לומר דה"מ למימר וליטעמך ועוד יש לומר דסוגיא דהכא סצרה דה כלל גדול צדין לא לניזק אומר צרי ומזיק אומר שמא אלא כדקאמר התם אי נמי לכי הא וקשה על זה דאפילו לכן אי נמי דהתם לא אחי שפיר דהא בצוק המניח י [שם דף לה: ושם] אית להו לרצנן צדיא דלפי' ניזק אומר צרי כו' ושמואל סוצר כרצנן דכמוכח העמורכ שור לחצרו: **א"ל** **דאיכא מגו**. האי שנויא לא אחיא אלא לרב נחמן דלר' יוחנן צההיא דמוכת עץ ליכא מגו דכמוכח לקמן הקשה ה"ר יעקב מקורצ"ל אכתי ע"כ הא דרב יהודה דשמואל היא דאי לשמואל פטור תקשי ליה ממתניתין דהשואל י [צ"מ ז. ושם]: המשאיל אומר שאלוה מתה והלה אומר איני יודע חייב דלשמואל ליכא לשנוי דמשמי לרב נחמן ולרבי יוחנן כגון שיש עסק שבעה צייניהן ומתוך שאינו יכול לישבע משלם דשמואל אית ליה כהדיא צפ' כל הנשבעין י [שפעות ד' מו. ושם] דחורה שבעה לסניי ולא משלם וי"ל דאיכא למימר דלעולם מנה לי צידך והלה אומר איני יודע לשמואל פטור ומזיק שמואל מתני' דהשואל כשיש עסק שבעה וכההוא תנא דלית ליה ממהך שאינו יכול לישבע משלם והוא סצר כאידך תנא דפלוגמא דמתני' היא צפרק כל הנשבעין י [שם]. [ועי' ביתר ביאור מוס' צ"מ ז. סד"ה רב הונא]:

רב

הוה העמד אשה על חזקתה ובתולה היתה והשתא היא דאיתנס לאתר אירוסין אבל הכא מאי חזקה אית ל' להאי תובע דנוקמי' אחזקתה לגבות הלכך זיל בתר חזקת דממונא דא"כ [אלא] דרב נחמן לא מחזקם כר"ג אלא כו' יהושע וקי' הילכתא אהלכתא. והמודה גרים ע"כ לא קאמר ר"ג התם אלא משום דאיכא למימר מינו. פי' מינו דאי בעי' טענה טענה מעלייתא מהך כגון גבי משאירטני נאנסתי מינו דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני ולא פסלה נפשה מכהונה וקאמרה נאנסתי דקא פסלה נפשה מכהונה ש"מ קושטא קאמרה וגבי היא אומרת מוכת עץ אני מינו דאי בעי' אמ' מוכי'צי אני תחתין ואת לה מאתים וקאמרה מוכת עץ אני מקודם לכן ואין לה אלא מנה נאמנת אלא הכא גבי האי תובע מאי מינו איכא והי"ה נמי דהוה מצ' ר"ג למימר ע"כ לא קאמר ר"ג התם אלא משום דבעל הוה מחויב לה כתובה מעיקריא ועכשיו הוא בא לפטור עצמו אבל במנה לי צידך שלא ידענו שנתחייב לו מקודם לכן אלא עכשיו אנו רוצים לחייבו לא אמר וכו' וכדכתבינא לעיל אלא חד מתרי טעמא נקט. הי"ג מסתברא כדשנינן

מסורת הש"ס

א) [לעיל יא: לקמן טו.].
ב) [לקמן לו: א] לקמן עה:
ד) צ"ק קות. כבא מיעט ז:
ה) קצו: [נפי' צ"ב קלה].
ו) [קדושין מה: וש"נ].
ז) עיין מוס' יבמות יח: ד"ה דלי דרב מאלי. [א] לקמן ג:
ח) לקמן יד. [ט] [נרצות לו.
ט] ופי' ועי' מ"ש מחגיגה טו: פירוש על שיננא. [י] [נפי' כ"י].
ס) שייך לע"א.

פירוש חזקוני

תוספות רש"י

גב' חייב הא דרב הונא ור"י דשמואל דאין. עיין יבמות יח ע"ב מד"ה דלי דרב:

פירוש חזקוני

מוסף רש"י

הנרשא את האשה. בחזקת בתולה [לעיל יא].
היא אומרת משאירטני נאנסתי. ואית לי מאתים [לעיל יא].
לא מפיה אנו חייין. שמהא נאנמנא, אלא הטמד ממון על חזקתו, ולא אזלינן בתר חזקה דנפולא לומר הוליל ופקס צדיתי על שעת אירוסין כמ' היל. הטמד גזוף על חזקתו של קודם לכן, והוא נולדה בתולה [לעיל יא].
ורב נחמן ורבי יוחנן אמרי פטור. ומיהו ישבע דלמחר שאין יודע שחייב לו כלום, דלא עדיף שמה מבני, דהא אי נמי הוי טעין ליה אין לך צדי כלום הוי משצעיין ליה שבעת היסט [ביק קוח].

תוספות ר"ד

חזקה דגופא ומפיקין ממונא מחזקת מריה ודחי' ארי"י משהיה דשמואל דחכמים פליגי על סומכוס ואמרי המעי'': ולמימרא דהלכה דחכמים דהא כחכמים אפסוקא הלבנת וא"כ קשה דשמואל אדשמואל וי"ל דלא ק' דהכי אויל ר"א בתר חזקה דגופא ואפיק ממונא מחזקת מריה הי"מ גבי אשה ובעל שכבר הבעל מחויב ועומד אע"י ממה שהוא מחויב ועומד דהי' התם דארי' ארי"ג אוקי אתתי' אחזקתה ואפיק ממונא מיני' דבעל כי יוכי דהוה משועבד לה מעיקרא ור"י אפי"ה פליג עליו ולא מפיק ממונא מחזקת מריה אבל הכא שהמזיק לא נחתייב ממון לניזק מקודם לכן [ואפילו] וזילאן לא לפטור עצמו [שנאמרו] שנעמדי הניזק בחזקת הגוף ונוציא ממון ממנו אלא זה החיוב עכשיו יבוא עליו מספק וכיון עכשיו רוצה לחלו עליו מודה ר"ג דמספיקא לא מחייבינן ליה י' ואע"י שיש לתובע חזקה דגופא אלא אמרי' מזהה ולא ק' דשמואל אדשמואל: איתמר מנה לי צידך והלה אמר אי"י ר"ה ור"י אמרי חייב ר"ג ור"י אמרי פטור מלשלם ר"ה ור"י אמרי חייב ברי ושמא ברי עדיף ר"ג ור"י אמרי פטור וקי' ממונא בחזקת מרי' פי' אוקי משבעי' ל'י' שבעת היסט שכן הוא דכצריו שא"י שחייב לו ופטור: לימא ר"ה ור"י דאמרי כר"ג ור"ג ור"י דאמרי כר' יהושע. פי' דהכא נמי אשה אומרת ברי ובעל אומר שמא אמר לך ר"ג אנא דאמרי אהלכתא ל"ג ע"כ לא קאמר ר"ג קאמר ר"ג התם אלא משום דא"י אוקי איתתא אחזקתה פי' מספקא לן אשעת אירוסין אי בתולה הוה ואי בעולה

^[1] ר' אפי' אם קיבל בה קדושין פחות מנה שנים ואין י"ע דאיכ' היך טוען שמא עד שלא ארסתיין